

5. Макарова О. Правовий нігілізм і правовий ідеалізм: реалії сьогодення / О. Макарова // Підприємство, господарство і право. – 2009 . – № 1. – С. 76-78.

6. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. / За ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Х. : Право, 2009. – 584 с.

7. Сухицька Н. В. Правосвідомість громадян України: стан та напрямки розвитку. – Режим доступу: http://sn-jurid.crimea.edu/arhiv/2012/25_1law/008_suxi.pdf.

8. Опитування: Більш як половина українців вважає, що рівень суспільної моралі в країні низький. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/1152770-opituvannya-bilsh-yak-polovina-ukrayinciv-vvazhae-shcho-riven-suspilnoyi-moralii-v-krayini-nizkij>.

9. Матеріали для будівництва кримського мосту везуть з Южного, Херсона та Миколаєва, – експерт. – Режим доступу: <http://mk.depo.ua/ukr/nikolaev/materiali-dlya-budivnitstva-krimskogo-mostu-vezut-z-yuzhnogo-17042016121000>.

10. Уровень коррупции в Украине и мире (Инфографика). – Режим доступу: http://24tv.ua/ru/uroven_korruptcii_v_ukraine_i_mire_infografika_n652233.

-----***-----

В. М. Фурашев,
к.т.н., с.н.с.

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРАВА В ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ
«ІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА»
ДО «СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ»**

Пропонується розглянути декілька тез з питання, яке винесене у назву:

1. Головною відмінною рисою чи ознакою «індустріального суспільства» є спрямованість на максимальний розвиток матеріальної

складової життєдіяльності суспільства. Саме це визначало спрямованість та темпи науково-технічного прогресу, а також обумовило боротьбу за ресурси (природні, людські та ін.) та багато інших подій у історії людства, починаючи з першого ткацького станка.

Саме ступень матеріального виробництва був найважливішим показником економічного розвитку суспільства, його могутності.

Саме матеріальне виробництво здійснювало домінуючий вплив на формування, розвиток та регулювання суспільних відносин.

2. Сама сутність «індустріального суспільства» та його розвиток привели до об'єктивної, еволюційної необхідності переходу до якісно нової організації та системи забезпечення життєдіяльності суспільства, утворила і продовжує утворювати всі необхідні для цього умови – до того, що ми називаємо «суспільством знань»⁴.

Характерною ознакою цього суспільства, за логікою речей, повинно бути домінуюча роль знань та інформації у системі забезпечення життєдіяльності суспільства та його розвитку.

Матеріальне виробництво нікуди не зникає, але воно буде базуватися на принципово нових засадах – людині-то їсти потрібно?, десь жити потрібно?, одягатися потрібно?, захищати й себе, й державу потрібно? та існує багато потреб, які можливо задовольнити предметами матеріального світу. Тому без матеріального виробництва жодне суспільство, як його не називай, не обійдеться.

Інша справа, що знання та інформація перейдуть у ключову економічну категорію. Саме знання та інформація будуть визначати ступень розвитку суспільства, його соціально-економічної, оборонної, духовної та ін.

⁴ Дефеніція «суспільство знань», на даний час, є суто умовною, поки не визнаною науковою спільнотою. Ця дефеніція може бути зовсім іншою, наприклад, «кіберцивілізація», «електронне суспільство», «епоха кібернізації», «кібернетична епоха» або будь-яке інше. Головне, вона повинна вдображати сутність того періоду, сталого періоду суспільства та його розвитку, якій прийде на зміну «індустріальному суспільству», «індустріальній епохи». Поки така усталена дефеніція відсутня – користуємося тією, яка найбільше наближена до сутності суспільства майбутнього.

потужності. Саме знання та інформація будуть здійснювати домінуючий вплив на формування, розвиток та регулювання суспільних відносин.

3. Те, що ми зараз називаємо «інформаційним суспільством», є не більше ніж перехідний період від «індустріального суспільства» до якісно нового - «суспільства знань» (або з іншою назвою – головна не назва, а сутність). Цей перехідний період, якій доречно було би назвати, на погляд автора, «періодом інформатизації», характеризується забезпеченням умов створювати і накопичувати інформацію та знання кожною людиною, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя. Виконання цього завдання можливо лише за умови сприяння кожній людині на засадах широкого використання сучасних ІКТ можливостей створювати інформацію і знання, користуватися та обмінюватися ними, виробляти товари та надавати послуги, повною мірою реалізовуючи свій потенціал, підвищуючи якість свого життя і сприяючи сталому розвитку країни.

Тобто цей перехідний період є, більшою мірою, накопичувально-інформатизаційним, техніко-технологічним, організаційно- та психологічно- підготовчим, що є його головною ознакою.

Підтвердженням тому є ті положення Закону України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки»⁵, які характеризують ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно із світовими тенденціями.

У зв'язку з цим зазначений Закон України визначає наступні основні стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні, що також підтверджує перехідність даного періоду:

⁵ Джерело інформації: Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки [Електронний ресурс] : закон України від 09.01.2007 р. № 537-16. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>. – Назва з екрану.

«прискорення розробки та впровадження новітніх конкурентоспроможних ІКТ в усі сфери суспільного життя, зокрема в економіку України і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості;

розвиток національної інформаційної інфраструктури та її інтеграція із світовою інфраструктурою;

державна підтримка нових «електронних» секторів економіки (торгівлі, надання фінансових і банківських послуг тощо);

створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля;

збереження культурної спадщини України шляхом її електронного документування;

державна підтримка використання новітніх ІКТ засобами масової інформації;

використання ІКТ для вдосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами;

досягнення ефективної участі всіх регіонів у процесах становлення інформаційного суспільства шляхом децентралізації та підтримки регіональних і місцевих ініціатив;

захист інформаційних прав громадян, насамперед щодо доступності інформації, захисту інформації про особу, підтримки демократичних інститутів та мінімізації ризику «інформаційної нерівності»;

вдосконалення законодавства з регулювання інформаційних відносин;

покращення стану інформаційної безпеки в умовах використання новітніх ІКТ.»

Реалізація означених цілей, без сумніву, приведе до визначної трансформації у системі суспільних відносин та спрямованості і принципів їх регулювання.

4. Будь-які трансформаційні процеси несуть за собою не лише визначені нові досягнення, «блага», а й нові виклики та загрози, як реальні, так й потенційні.

Будь-які трансформаційні процеси, тій чи іншою мірою, впливають на сталі вже суспільні відносини, викликають їх зміни.

Не виключенням є й перехідний період від «індустріального суспільства» до «суспільства знань».

5. Право, як основний офіційний регулятор суспільних відносин, має дві основні складові – теоретичну та практичну.

Практична складова – створення та забезпечення необхідного ступеня функціонування системи соціальних загальнообов'язкових норм, дотримання яких забезпечується державою, тобто нормотворча робота – розробка, впровадження та забезпечення виконання законів та підзаконних актів. Практична складова права, як правило, реагує на регулювання суспільних відносин, які вже склалися або їх складання є очевидними.

Теоретична складова – правова наука, яка повинна забезпечувати стале функціонування та розвиток системи соціальних загальнообов'язкових норм. Теоретична складова права повинна передбачати заздалегідь спрямованість та характер майбутніх соціальних відносин.

6. Правова наука, користуючись, в тому числі й методами соціально-правового та інформаційного моделювання, повинна не лише передбачати заздалегідь спрямованість та характер майбутніх соціальних відносин, а й готувати підґрунтя підготовки суспільства до нових суспільних відносин.

Правова наука повинна не відставати ні на йоту від науково-технічного прогресу, оцінюючи всі його складові з точки зору їх впливу на суспільні відносини та необхідності і ступеня корегування даних відносин. Саме в цьому полягає вклад права, причому дуже суттєвий, в інноваційний розвиток України.

Для прикладу, недарма та своєчасно відомий український учений О.А. Баранов піднімає питання правових проблем, пов'язаних з «інтернет речами»⁶.

Вже настає час коли людству потрібно замислитися не лише про майбутні суспільні відносини, про шляхи та методи регулювання, а й про відносини людини із створеними їм «думних» речах (роботах із штучним інтелектом; засобами, які оснащені процесорами запрограмованими на відносно самостійній прийом, обробку та передачу інформації з використанням інформаційно-комунікаційних технологій як людині, так й собі подібним.

Висновок: Право у сучасності повинно стати не лише і не стільки констатуючої складовою розвитку суспільства, скільки одним з важливих його двигунів, спонукальних мотивацій, основою формування нових соціальних відносин, одним з елементів основи інноваційного розвитку суспільства.

-----***-----

УДК 34.096

Г. М. Красноступ,
к.ю.н., с.н.с. Науково-дослідного
інституту інформатики і права
НАПрН України

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В СУСПІЛЬСТВО ЗНАНЬ

⁶ О.А. Баранов. Правові проблеми інтернету речей в контексті захисту персональних даних // Проблеми захисту прав людини в інформаційному суспільстві : Матеріали науково-практичної конференції / 01 квітня 2016 р. м. Київ // Упорядн.: В.М. Фурашев, С.Ю. Петряев. – К.: НДІП НАПрН України, НТУУ «КПІ», 2016. – С. 14 -18.